

Οικολογία και χριστιανισμός

14.03.08

Του Κωνσταντίνου Αποστόλου
υποψηφίου διδάκτορα

http://www.cbc.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=158&Itemid=31

Η καταστροφή του περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας. Φράσεις όπως «φαινόμενο του θερμοκηπίου», «τήξη των πάγων» και «αύξηση της στάθμης της θάλασσας» αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας γλώσσας. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια πρωτοφανής οικολογική καταστροφή ως αποτέλεσμα κυρίως της ανθρώπινης δραστηριότητας. Σύμφωνα με τον απολογισμό της WWF, τον Αύγουστο του 2007 κήκαν μόνο στην Πελοπόννησο συνολικά 1.772.654 στρέμματα δασικών εκτάσεων, γεωργικών καλλιεργειών και άλλων τεχνητών επιφανειών (οικισμοί, δρόμοι, γήπεδα κ.λπ.). Παράλληλα, οι νεκροί ξεπέρασαν τους 60, ενώ εξαιρετικά μεγάλος ήταν και ο αριθμός των τραυματιών. Τα καταστροφικά φαινόμενα των τελευταίων χρόνων έχουν δώσει μια ιδιαίτερη ώθηση στο οικολογικό κίνημα παγκοσμίως, στο κίνημα δηλαδή που έχει ως στόχο την προστασία και την ανάκαμψη του περιβάλλοντος χώρου. Οικολογία, υπό ευρεία έννοια, νοείται η συστηματική προσπάθεια που περιλαμβάνει διάφορες εκδηλώσεις και εκφράζεται από ένα εύρος απόψεων που ποικίλλουν από μια απλή αγάπη και συνειδητή προστασία της φύσης, έως την υιοθέτηση φιλοσοφικών-θρησκευτικών συστημάτων στοχασμού που σχετίζονται με τη φύση. Το παρόν άρθρο εξετάζει τη σχέση της οικολογίας με το χριστιανισμό. Με άλλα λόγια, εξετάζει ποια είναι (ή θα πρέπει να είναι) η στάση του χριστιανού απέναντι στην οικολογία; Ενεργά θετική, ουδέτερη ή μήπως αρνητική;

Το πρόβλημα

Το 1967 ο Αμερικανός ιστορικός Lynn White έγραψε ένα άρθρο με τίτλο «οι ιστορικές ρίζες της οικολογικής μας κρίσης». Ο White κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ρίζες των περιβαλλοντολογικών μας προβλημάτων μπορούν σε μεγάλο βαθμό να αναζητηθούν στη χριστιανική αντίληψη ότι ο Θεός έδωσε τη γη στους ανθρώπους για δική τους χρήση και συγκεκριμένα παραχώρησε στον άνθρωπο το δικαίωμα άσκησης εξουσίας επάνω σ' αυτή και σε όλες τις μορφές ζωής. Παρ' όλο που πιθανότατα δεν ήταν μέσα στις προθέσεις του συγγραφέα, το αποτέλεσμα αυτής της διατριβής ήταν η υπόδειξη του χριστιανισμού ως υπεύθυνου για τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τελικό συμπέρασμα ότι ο χριστιανισμός δεν έχει τίποτα ουσιαστικό να προσφέρει στην προσπάθεια να ξεπεραστεί η οικολογική κρίση που τότε μόλις είχε ξεκινήσει να ξεσπά. Όπως παρατήρησε ο δοκιμιογράφος Wendell Berry, «η ενοχή του χριστιανισμού ως προς την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και η αδυναμία του να συμβάλλει σε οποιαδήποτε προσπάθεια επανόρθωσης της καταστροφής είναι αναμφισβήτητες».

Το χωρίο της Βίβλου στο οποίο αναφέρθηκε ο Αμερικανός συγγραφέας βρίσκεται στη Γένεση 1:28: «και τους ευλόγησε ο Θεός και είπε σ' αυτούς ο Θεός: Αυξάνεστε και πληθύνεστε και γεμίστε τη γη, και κυριεύστε την, και εξουσιάζετε επάνω στα ψάρια της θάλασσας, κι επάνω στα πουλιά του ουρανού κι επάνω σε κάθε ζώο που κινείται επάνω στη γη.»

Αυτή η εντολή είναι σύμφωνα με τον White το έδαφος που οδήγησε τον άνθρωπο στην σημερινή καταστροφική εξουσία του πάνω στη φύση. Παρ' όλα αυτά, στη συνέχεια του βιβλίου της Γένεσης αναφέρεται:

«Και ο Κύριος ο Θεός πήρε τον άνθρωπο, και τον έβαλε στον παράδεισο της Εδέμ για να τον εργάζεται, και να τον φυλάττει.» Γεν 2:15

Ο Θεός έθεσε δηλαδή φύλακα τον άνθρωπο στον κήπο της Εδέμ και όχι καταστροφή. Πώς αντιμετωπίζεται αυτή η φαινομενική αντίφαση μεταξύ των δύο αναφορών στο βιβλίο της Γένεσης; Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι το εξής:

«Η φύση φτιάχτηκε για να υπηρετεί τον άνθρωπο ή ο άνθρωπος για να υπηρετεί τη φύση;»

Η απάντηση των χριστιανών

Ο ισχυρισμός του White είναι αλήθεια ότι αιφνιδίασε τους χριστιανούς καθώς ως τότε δεν είχαν καταλήξει σε μια θεολογικά τεκμηριωμένη άποψη απέναντι στην οικολογία. Ανταποκρινόμενοι στους ισχυρισμούς του Αμερικανού συγγραφέα, οι χριστιανοί διανοητές προσπάθησαν τις τελευταίες τρεις δεκαετίες να διαμορφώσουν τη θέση τους ερευνώντας βαθύτερα τη Βίβλο κάτω από αυτό το πρίσμα. Η μελέτη αυτή ωφέλησε τους χριστιανούς παγκοσμίως οδηγώντας τους στο να αποκτήσουν βιβλικά θεμελιωμένες θέσεις ως προς την οικολογία. Άλλωστε το οργανωμένο κίνημα της οικολογίας μόλις τότε είχε αρχίσει να αναπτύσσεται. Μελετώντας επίσης κείμενα χριστιανών ανά τους αιώνες βρήκαν ότι πολλά είχαν γραφτεί, τα οποία συνέβαλλαν στη διαμόρφωση των βασικότερων σημερινών απόψεων-προσεγγίσεων στο θέμα της οικολογίας.

Ανάμεσα στα διάφορα που ειπώθηκαν όλο αυτό το διάστημα, η σημαντικότερη άποψη είναι το Μοντέλο του Διαχειριστή. Η συγκεκριμένη άποψη προσπαθεί να επιλύσει το παραπάνω παράδοξο ισχυριζόμενη ότι ο άνθρωπος δεν είναι παρά ένας διαχειριστής του φυσικού περιβάλλοντος στο οποίο ο Θεός τον τοποθέτησε. Το περιβάλλον δεν ανήκει σ' αυτόν αλλά στον Θεό και όπως κανείς οικονόμος δεν έχει δικαίωμα να φθείρει το αντικείμενο της διαχείρισης του, έτσι και ο άνθρωπος, αλλά αντιθέτως έχει ευθύνη να το προστατεύει και να το προφυλάσσει (Γεν 2:15), όντας ουσιαστικά υπηρέτης αυτού. Με ποια έννοια όμως αναφέρει η Βίβλος ότι ο άνθρωπος θα κυριεύει και να εξουσιάζει το περιβάλλον; Πώς συμβαδίζει αυτή η φράση με την έννοια του υπηρέτη της φύσης; Το πρόβλημα και εδώ όπως και σε πολλές άλλες περιπτώσεις όπου καλούμαστε να εξηγήσουμε τον λόγο του Θεού είναι ότι ξεκινάμε με μια ανθρωποκεντρική βάση την προσπάθεια ερμηνείας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δηλαδή, αντιλαμβανόμαστε την έννοια της λέξης «εξουσία» έχοντας υπόψη τα ανθρώπινα μοντέλα εξουσίας που συνήθως έχουν ωφελιμιστικά κίνητρα, αδιαφορώντας και καταπατώντας τους γύρω. Ποια έννοια δίνει όμως ο Θεός στη λέξη «εξουσία»;

Ο ψαλμωδός αναφερόμενος στον Θεό λέει στον ψαλμό 119 και στα χωρία 89-91: «Κύριε, ο λόγος σου παραμένει για πάντα στον ουρανό η αλήθεια σου σε γενεά και γενεά θεμελιώσες τη γη και παραμένει. Σύμφωνα με τις διατάξεις σου παραμένουν μέχρι σήμερα, επειδή τα σύμπαντα είναι δούλοι σου.»

Και ο απόστολος Παύλος στην προς Κολοσσαείς επιστολή 1:16-17, αναφερόμενος στον Ιησού Χριστό λέει:

«επειδή, διαμέσου αυτού κτίστηκαν τα πάντα, αυτά που είναι μέσα στους ουρανούς κι αυτά που είναι επάνω στη γη, τα ορατά και τα αόρατα, είτε θρόνοι είτε κυριότητες είτε αρχές είτε εξουσίες, τα πάντα κτίστηκαν διαμέσου αυτού και γι' αυτόν' κι αυτός είναι πριν από όλα, και όλα συντηρούνται διαμέσου αυτού»

Το πρότυπο εξουσίας λοιπόν που έχει ο Θεός στο μυαλό του όταν παραγγέλλει στον άνθρωπο να εξουσιάζει και να κυριεύει τη φύση είναι τελείως διαφορετικό. Έχει στόχο και σκοπό τη θεμελίωση, τη διατήρηση, την καλή λειτουργία, την προστασία και εν τέλει την υπηρεσία. Αυτός ήταν ο ρόλος των βασιλιάδων που ήταν στην εξουσία του Ισραήλ και έτσι κάθε φορά που δρούσαν από προσωπικά εγωιστικά κίνητρα, κάνοντας κατάχρηση της εξουσίας τους, ο Θεός τους έκρινε. Συνεπώς, ο άνθρωπος μπορεί και οφείλει να κυριεύει και παράλληλα να προστατεύει καθώς στην ουσία πρόκειται για την ίδια ακριβώς έννοια.

Στάσεις των χριστιανών στην ιστορία

Γιατί όμως ζητά κάτι τέτοιο ο Θεός από τον άνθρωπο; Άλλωστε, γιατί να δώσουμε ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το σύμπαν; Δεν είναι αλήθεια ότι παρέρχεται αυτός ο κόσμος και ότι προσμένουμε την αιωνιότητα; Μια νέα γη της επαγγελίας; Ο λαός Ισραήλ δεν έδινε και πολύ σημασία στην έρημο στην οποία ζούσε προσωρινά, το μυαλό του ήταν (ή θα έπρεπε να είναι) στη γη Χαναάν, εκεί ήταν ο θησαυρός του.

Η παραπάνω σκέψη έχει φανεί σε αρκετά γραπτά χριστιανών στο πέρασμα των αιώνων. Πρόκειται για τη λεγόμενη «μεταφορά της ανόδου» κατά την οποία ο άνθρωπος, αν συμβολίσουμε την πορεία του με το Θεό ως την ανάβαση ενός βουνού, καλείται καθώς ανεβαίνει το βουνό να μην κοιτάζει πίσω. Καλείται να προχωρά μπροστά με το βλέμμα καρφωμένο στη κορυφή. Ο κόσμος στον οποίο ζούμε, σύμφωνα με την άποψη αυτή, μπορεί να κατανοηθεί μόνο ως ένας ενδιάμεσος σταθμός των ψυχών μας πριν την αιωνιότητα. Θεολόγοι όπως ο Ωριγένης, ο Αυγουστίνος, ο Μαρτίνος Λούθηρος και ο Ιωάννης Καλβίνος σε κείμενα τους αντανακλούν αυτή την ιδέα. Παράλληλα, σύγχρονες τάσεις ανάμεσα σε χριστιανούς θεωρούν μικρής σημασίας την οικολογική καταστροφή εξαιτίας της επικείμενης «αποκάλυψης» δηλαδή του τέλους της σφαίρας των υλικών πραγμάτων. Παρόλο που οι πηγές αυτής της άποψης ανιχνεύονται στη Βίβλο, υπάρχουν εμφανείς επιρροές από τον νέο-πλατωνισμό του οποίου η επίδραση υπήρξε καταλυτική στη σκέψη πολλών από τους πρώτους χριστιανούς συγγραφείς. Ο νεοπλατωνισμός, κατά βάση, διαχωρίζει την πνευματική σφαίρα από την υλική, θεωρώντας την πρώτη σημαντική και τη δεύτερη επουσιώδη, προχωρώντας έτσι σε κάποιου είδους δυισμό.

Από την άλλη πλευρά, στη «μεταφορά της ευφορίας», ο αναρριχητής ανεβαίνοντας στο βουνό κοιτάζει πίσω του ώστε να αποκτήσει μια νέα, πληρέστερη και ορθότερη πνευματική θεώρηση για τη γη, αντί να προσπαθεί να εγκαταλείψει τον κόσμο πίσω του. Η στάση αυτή έχει μια θετική προσέγγιση στο περιβάλλον, με σεβασμό προς αυτό, καθώς θεωρεί ότι παίζει σημαντικό ρόλο στα σχέδια του Θεού. Τέτοιες αναφορές κάνει ο Ειρηναίος, ο Αυγουστίνος στα μετέπειτα κείμενα του και ο Φραγκίσκος της Ασίζης, οι οποίοι μέσα στη φύση βρίσκουν στοιχεία και αναφορές αποκάλυψης όλων των στοιχείων και αρχών που συνθέτουν τον χαρακτήρα του Θεού.

Η αξία της φύσης στα μάτια του Θεού

Ποια είναι όμως η αξία της φύσης στα μάτια του Θεού, σύμφωνα με τη Βίβλο; Αυτή η σκέψη θα μας βοηθήσει να καταλάβουμε ποια θα έπρεπε κατ' αντιστοιχία να είναι και για τον άνθρωπο.

1. Η φύση έχει δημιουργηθεί κατά τα αισθητικά πρότυπα του ίδιου του Θεού

Συνεχώς στην περιγραφή της δημιουργίας επαναλαμβάνεται ως επωδός η φράση «και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό». Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Θεός απόλαυσε την πράξη της δημιουργίας και απολαμβάνει να την παρατηρεί ως ολοκληρωμένο έργο. Ευφραίνει την ψυχή Του και αυτή θα πρέπει να είναι και η στάση του ανθρώπου (ψαλμός 104). Γι' αυτό τον τοποθέτησε σε ένα περιβάλλον με ποικιλία χρωμάτων, σχημάτων και αρωμάτων. Ο Δημιουργός θα μπορούσε να έχει φτιάξει ένα συγκεκριμένο μόνο είδος φυτών ώστε να παράγεται το απαραίτητο για τη ζωή οξυγόνο. Θα μπορούσε να ήταν πιο φειδωλός κατά τη δημιουργία. Κι όμως δημιούργησε εκατομμύρια διαφορετικά είδη, ανάλογα με την τοποθεσία και την εποχή του χρόνου και όλα αυτά για να μπορεί ο άνθρωπος να ευφραίνεται, να χαίρεται ανάμεσα σε αυτά. Η φύση λοιπόν είναι προϊόν της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο, απόλυτα σύμφωνη με την Θεία αισθητική Του. Συνεπώς, καταστροφή του περιβάλλοντος αποτελεί υπέρτατη αχαριστία, ανοησία και προσβολή προς την Θεία αυτή αισθητική.

Συνεχώς στην περιγραφή της δημιουργίας επαναλαμβάνεται ως επωδός η φράση «και είδε ο Θεός ότι ήταν καλό». Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Θεός απόλαυσε την πράξη της δημιουργίας και απολαμβάνει να την παρατηρεί ως ολοκληρωμένο έργο. Ευφραίνει την ψυχή Του και αυτή θα πρέπει να είναι και η στάση του ανθρώπου (ψαλμός 104). Γι' αυτό τον τοποθέτησε σε ένα περιβάλλον με ποικιλία χρωμάτων, σχημάτων και αρωμάτων. Ο Δημιουργός θα μπορούσε να έχει φτιάξει ένα συγκεκριμένο μόνο είδος φυτών ώστε να παράγεται το απαραίτητο για τη ζωή οξυγόνο. Θα μπορούσε να ήταν πιο φειδωλός κατά τη δημιουργία. Κι όμως δημιούργησε εκατομμύρια διαφορετικά είδη, ανάλογα με την τοποθεσία και την εποχή του χρόνου και όλα αυτά για να μπορεί ο άνθρωπος να ευφραίνεται, να χαίρεται ανάμεσα σε αυτά. Η φύση λοιπόν είναι προϊόν της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο, απόλυτα σύμφωνη με την Θεία

αισθητική Του. Συνεπώς, καταστροφή του περιβάλλοντος αποτελεί υπέρτατη αχαριστία, ανοησία και προσβολή προς την Θεία αυτή αισθητική.

2. Η φύση είναι μάρτυρας των θείων ιδιοτήτων του Θεού

«Επειδή, ό,τι μπορεί να γίνει γνωστό για τον Θεό, είναι φανερό μέσα τους για τον λόγο ότι, ο Θεός το φανέρωσε σ' αυτούς. Δεδομένου ότι, τα αόρατα αυτού βλέπονται φανερά από την εποχή της κτίσης του κόσμου, καθώς νοούνται διαμέσου των δημιουργημάτων του, και η αιώνια δύναμή του και η θεότητα, ώστε αυτοί να είναι αναπολόγητοι.» Ρωμ. 1:19-20.

Στη φύση μπορεί κάποιος να δει αποτυπωμένη την αιωνιότητα, τη δύναμη, την αγαθότητα, τη σοφία και την ομορφιά του Θεού. Η φύση δηλαδή είναι ένας μόνιμος μάρτυρας υπέρ του Θεού προς τους ανθρώπους όλων των εποχών και όλων των τόπων. Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος σημαίνει υπονόμηση της αγαθής μαρτυρίας για τον Θεό, αποσιώπηση και καταστροφή αυτού του εύγλωττου και ακατάπαυστου κήρυκα. Δεν είναι μόνο η ομορφιά της Δημιουργίας που δείχνει προς το Θεό, αλλά και η σοφία με την οποία έχει πλαστεί. Εγκωμιαστικά σχόλια υπέρ της «σοφίας της φύσης» αντί της σοφίας του Θεού, ιδιαίτερα ανάμεσα σε κύκλους επιστημόνων, οφείλονται στην πεισματική επιλογή του ανθρώπου να αγνοεί το προφανές. Γι' αυτό και χαρακτηρίζονται ως αναπολόγητοι μέσα στη Βίβλο.

3. Ο Θεός συμπεριλαμβάνει τη φύση στο σχέδιο της απολύτρωσης

«Δεδομένου ότι, η μεγάλη προσδοκία της κτίσης προσμένει τη φανέρωση των παιδιών του Θεού. Επειδή, η φύση υποτάχθηκε στη ματαιότητα, όχι θεληματικά, αλλά εξαιτίας εκείνου που την υπέταξε, με την ελπίδα ότι, και η ίδια η κτίση θα ελευθερωθεί από τη δουλεία της φθοράς, και θα μεταβεί στην ελευθερία της δόξας των παιδιών του Θεού.

Επειδή, ξέρουμε καλά ότι ολόκληρη η κτίση συστενάζει, και συμπάσχει με ωδίνες, μέχρι και τώρα. Και όχι μονάχα αυτή, αλλά και εμείς οι ίδιοι που έχουμε την απαρχή του Πνεύματος, και εμείς οι ίδιοι στενάζουμε μέσα μας, περιμένοντας την υιοθεσία, την απολύτρωσή του σώματός μας.» Ρωμ. 8:19-22.

Από τα παραπάνω εδάφια προκύπτει από τη μια μεριά ότι ο απόστολος Παύλος παραλληλίζει τη φθορά που εμφανίζεται στη φύση με τα δεινά από τα οποία πάσχει ο άνθρωπος και τα αποδίδει από κοινού στην παρουσία της αμαρτίας στον κόσμο. Από την άλλη μεριά, φαίνεται ότι συμπεριλαμβάνει και τη φύση στη γενικότερη απολύτρωση που θα κάνει ο Ιησούς Χριστός όταν επιστρέψει. Συνεπώς, είναι εμφανής από όλα τα παραπάνω, η ιδιαίτερη αξία και σημασία που έχει για τον Θεό το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έχει τοποθετήσει τον άνθρωπο.

Η στάση των ανθρώπων

Είναι όμως αυτή η στάση των ανθρώπων σήμερα απέναντι στη φύση; Σίγουρα όχι. Και είναι πολύ λογική και αναμενόμενη αυτή η συμπεριφορά μέσα στη γενικότερη πορεία φθοράς και παρακμής που έχει ακολουθήσει ο άνθρωπος λόγω της αμαρτίας. Η εγωκεντρική χρησιμοποίηση και κακοποίηση της φύσης από τον άνθρωπο είναι σήμερα πιο έκδηλη από ποτέ. Πολύ συχνά, ανάμεσα στους ανθρώπους απαντάται σεβασμός προς το Δημιουργό αλλά προκλητική αδιαφορία για τη δημιουργία. Πώς μπορεί κάποιος να λατρεύει τον Πλάστη και να μη σέβεται την πλάση; Η εντολή του Θεού να εργαζόμαστε και να φυλάμε το περιβάλλον του οποίου είμαστε διαχειριστές, ισχύει ακόμα ακέραια, όπως δόθηκε στους προπάτορες μας.

Στάση απέναντι στα οικολογικά κινήματα

Από την άλλη πλευρά, είναι αλήθεια ότι η οικολογία σήμερα είναι μια πολύ ευρεία έννοια, που καλύπτει μεγάλο πλήθος εννοιών και πρακτικών. Περιλαμβάνει ευσυνείδητους πολίτες που προσπαθούν να προστατεύσουν όπως μπορούν στην καθημερινότητα τους τη φύση, περιέχει όμως, στο άλλο άκρο,

φιλοσοφικά-θρησκευτικά κινήματα που αγγίζουν τον πανθεισμό λατρεύοντας ουσιαστικά τη φύση και βλέποντας σε αυτή όχι επεμβάσεις του Θεού αλλά τον ίδιο το Θεό.

Ρωμαίους 1:25: «Οι οποίοι αντικατέστησαν την αλήθεια τού Θεού με το ψέμα, και απέδωσαν σεβασμό και λάτρευσαν την κτίση, παρά εκείνον που την έκτισε, ο οποίος είναι άξιος ευλογίας στους αιώνες. Αμήν.»

Θέλει σίγουρα προσοχή και διάκριση η προσέγγιση σε τέτοιου είδους φιλοσοφικές σκέψεις και οργανώσεις. Πολλές απ' αυτές έχουν αγαθές προθέσεις και πρακτικές, άλλες όμως απαιτούν κριτική αντιμετώπιση. Δε δικαιολογείται όμως λόγω αυτών μια παθητική ή αρνητική στάση απέναντι στην ενεργή προστασία της φύσης. Ο χριστιανός οφείλει να πρωτοστατεί σε πράξεις προστασίας και φροντίδας της φύσης στην οποία μας τοποθέτησε ο Θεός. Το ευαγγέλιο βέβαια δεν είναι απλά και μόνο κοινωνικό, έχει βαθειά και κύρια πνευματικό χαρακτήρα. Σε συμφωνία όμως με τον ίδιο τον Ιησού Χριστό, το μήνυμα του ευαγγελίου έχει άμεση επίδραση στην καθημερινή ζωή, καθώς επίσης και ουσιαστικές κοινωνικές εφαρμογές, αλλιώς κινδυνεύει να χαρακτηριστεί ως υποκριτικό και εξωπραγματικό.

Συνεπώς, η παραγγελία της Βίβλου κατευθύνει προς μια ενεργά θετική στάση προς το περιβάλλον και την έννοια της οικολογίας, με τις απαραίτητες επιφυλάξεις απέναντι στις πανθειστικές προεκτάσεις που είναι πιθανόν αυτή να λάβει. Η οικολογία και ο χριστιανισμός όπως αποκαλύπτεται στη Βίβλο είναι έννοιες στενά και βαθειά συνδεδεμένες. Ο άνθρωπος, ακόμα και σήμερα, έχει χρέος απέναντι στο Θεό να προστατεύει και να μην υπονομεύει τη φύση ως συνέχεια της αποστολής του (Γεν. 2:15). Η εφαρμογή των πρακτικών του ευαγγελίου στην κοινωνία άλλωστε, αποτελεί αγαθή μαρτυρία για το Θεό προς τον κόσμο και αποδεικνύει ότι οι χριστιανοί δεν θα πρέπει να είναι κλεισμένοι σε πνευματικά ταμπού άλλα ενεργοί πολίτες αυτού του κόσμου, φως και αλάτι μέσα στην κοινωνία.

Βιβλιογραφία

1. Αγία Γραφή, εκδόσεις Πέργαμος.
2. Οικολογικός απολογισμός των καταστροφικών πυρκαγιών του Αυγούστου 2007 στην Πελοπόννησο. WWF, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007
(http://www.wwf.gr/storage/additional/FIRE_report_Peloponnisos.pdf)
3. T. Schuenemann, Ecological Aspects of Religion: Christianity and Daoism, UW-L Journal of Undergraduate Research IX (2006).
4. Fund for Christian Ecology (<http://www.christianecology.org/>)